

Future Research and Presentation of Quality Development Trends in Public Universities in Tehran: Based on the Approach of the World-Class University

Somayeh Nasirzadeh *¹, Saeid Ghiasi ², Hamid Rahimian ³, Abbas Abbaspour ¹, Amirhoushang Heydari²

¹ Department of Educational Management and Planning, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran

² Futurism Department of Scientific Policy Research Center, Tehran, Iran

*Corresponding author: Somayeh Nasirzadeh, Department of Educational Management and Planning, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran. Email z.nasirzadesomaye@yahoo.com

Article Info

Keywords: Futurism, Quality development of universities, World-Class university

Abstract

Introduction: A brief study of the evolution of higher education in Iran and how universities and higher education centers have expanded shows that the process of university planning is not being considered. The purpose of this study was to design and validate the future research model of qualitative development trends of public universities in Tehran based on the university's approach at the global level.

Methods: In this research, the method of futures research (Delphi) method has been used. In the first phase, using theoretical foundations, initial structure and important factors influencing each of the dimensions of the prototype have been identified, and then Delphi's futures research method has been used to measure and examine the details of the model. The sample size in this study was 40 people based on the principle of saturation in qualitative research. Descriptive-inferential indicators were used for analysis.

Results: The results obtained from the research showed that the factors affecting the qualitative development of universities based on the university approach in the world class can be classified into six main categories, ie central category, causal conditions, interventionist conditions, contexts, strategies and consequences category main categories and 24 sub-categories.

Conclusion: According to the results obtained in this study, sufficient attention should be paid to the qualitative improvement of universities in order to witness the increasing progress of education and training in the country's universities in line with global universities.

Copyright © 2020, Education Strategies in Medical Sciences (ESMS). This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages, provided the original work is properly cited.

آینده پژوهی و ارائه روندهای توسعه کیفی در دانشگاه های دولتی شهر تهران مبتنی بر رویکرد دانشگاه تراز جهانی

سمیه نصیرزاده^{۱*}، سعید غیاثی ندوشن^۱، حمید رحیمیان^۱، عباس عباسپور^۱، امیر هوشنگ حیدری^۲

^۱ گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

^۲ گروه آینده اندیشی مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور، تهران، ایران

*نوسنده مسؤول: سمیه نصیرزاده، گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران nasirzadesomaye@yahoo.com

چکیده

مقدمه: مطالعات اجمالی انجام شده در رابطه با روند تحولات آموزش عالی در ایران و چگونگی گسترش دانشگاهها و مراکز آموزش عالی حاکی از مورد توجه نبودن فرآیند برنامه‌ریزی نوسعه دانشگاهی است. هدف از این تحقیق آینده پژوهی و ارائه روندهای توسعه کیفی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران مبتنی بر رویکرد دانشگاه در تراز جهانی می‌باشد.

روش‌ها: در این پژوهش، از روش آینده پژوهی (دلفی) استفاده شده است. به این صورت که در فاز اول با استفاده از مبانی نظری، ساختار اولیه و عوامل مهم تأثیرگذار در هر یک از ابعاد الگوی اولیه شناسایی شده است و پس از آن برای سنجش و بررسی جزئیات الگو از روش آینده پژوهی دلفی استفاده شده است. حجم نمونه در این پژوهش بر مبنای اصل اشباع در تحقیقات کیفی شامل ۴۰ نفر می‌باشد. برای تجزیه و تحلیل از شاخص‌های توصیفی – استنباطی استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج بدست آمده از پژوهش نشان داد که عوامل مؤثر بر توسعه کیفی دانشگاه‌ها مبتنی بر رویکرد دانشگاه در کلاس جهانی را می‌توان در ۶ مقوله اصلی یعنی مقوله مرکزی، شرایط علی، شرایط مداخله‌گر، بسترهای راهبردها و مقوله پیامدها و 25 زیرمقوله طبقه‌بندی نمود.

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج به دست آمده در این مطالعه باید به ارتقای کیفی دانشگاه‌ها نیز توجه کافی شود تا شاهد پیشرفت روز افزون تحصیلی و آموزشی در دانشگاه‌های کشور همسو و همسطح با دانشگاه‌های تراز جهانی باشیم.

وازگان کلیدی: آینده پژوهی، توسعه کیفی دانشگاه، دانشگاه تراز جهانی

مقدمه

نتایج مطالعاتشان را بر مشاهدات تجربی واقعیت بنا نهند [۹، ۱۰]. با این اوصاف، آینده پژوهی مستقیماً در خدمت مدیریت و برنامه ریزی راهبردی قرار می‌گیرد و می‌تواند نقش تعیین کننده‌ای در تصمیم‌سازی و سیاست‌گذاری ایفا کند [۱۰]. مارتین معتقد است: " آینده پژوهی، فرآیند تلاش سیستماتیک برای نگاه به آینده بلندمدت علم، تکنولوژی و تقویت حوزه‌های تحقیقات استراتژیک بیشترین منابع اقتصادی و اجتماعی را به همراه دارد [۱۱]. پیش‌بینی می‌گردد که در هزاره سوم، زمینه برای مطالعات آینده‌نگر و آینده پژوهانه افزایش پیدا کند [۱۲]. تکنیک‌های آینده پژوهی، به سیاست مداران و تصمیم‌گیران کمک می‌کند تا با بررسی‌های صورت گرفته، گزینه‌های بدیل و نسخه‌های جایگزین خود را داشته باشد [۱۲].

امروزه اهمیت دانش و اطلاعات درست و معتبر به پایه ای رسیده است که برخی از صاحب نظران مانند مانوئل کستلر معتقدند به کارگیری دانش و اطلاعات معتبر در اداره امور جامعه زمینه ساز ظهور جامعه و اقتصاد نوبنی است که از آن به جامعه و اقتصاد دانش بنیان نام برده می‌شود که در آن آموزش مباحث دانشی عامل اصلی ایجاد ارزش افروده است [۱۳]. بنابراین آموزش عالی نفس بسیار مهم و حیاتی در رشد و توسعه علوم، فناوری اطلاعات و ارتباطات لیفا نموده است [۱۴]. با توجه به این مفروضات نقش دانشگاه‌ها از تک نقشی و تک نهادی به چند نقشی و چند نهادی یعنی نقش آموزشی، پژوهشی، خدماتی، انتشاراتی و رشد حرفه‌ای تکامل یافته است [۱۴].

نظام آموزش عالی برای دستیابی به اهداف و ماموریت‌های مطرح شده، می‌باشد سیاست‌ها و خط مشی‌های مناسبی را در زمینه آموزش، پژوهش، فرهنگ و در عرصه دانشگاه‌ها و دیگر موسسه‌های آموزش عالی اتخاذ کند [۱۶]. بنابراین شناخت عوامل موثر بر پیاده سازی نوآوری‌ها می‌تواند به عنوان ابزاری برای برنامه ریزی بهتر در فرایند اجرا و پیاده سازی توآوری در آموزش عالی مورد استفاده قرار گیرد [۱۷]. در واقع لازم است خطوط کلی حرکت آینده دانشگاه مبتنی بر یک فرایند تشخیص - جهت گیری راهبردی پویا ترسیم و عملی شود، به گونه‌ای که منجر به توأم‌تساری دانشگاه برای پویش اثربخش در محیط و در عین حال حفظ سلامت سازمانی آن گردد [۱۸]. آموزش عالی در ایران با مشکلات و بحران‌های متعددی دست به گریبان است. یکی از ابعاد این موضوع آن است که با وجود رشدی کمی و سیطره کمیت در برخی از زمینه‌ها طی سال‌های اخیر، به لحاظ کیفی با بسیاری از استانداردهای استقراریافته در نظام‌های آموزشی عالی توسعه در جهان، فاصله زیادی دارد. یکی از مصادیق و در عین حال دلایل افت کیفیت در آموزش عالی کشور، توسعه نیافتگی سازمانی دانشگاه‌ها در ایران است. این توسعه نیافتگی را می‌توان هم در ابعاد کلان آن مانند ضعف‌های مربوط به

اشتیاق بشر برای دانستن در باره آینده از عهد باستان وجود داشته است پیشگویان و کاهن‌ها نمونه‌هایی از کسانی هستند که در گذشته تلاش داشتند به نحوی به این اشتیاق در نزد خاص و عام پاسخ دهند [۱]. اولین نشانه‌های جدی تر توجه بشر به آینده در عصر روشنگری دیده می‌شود. در اثر رشد شتابان علوم در این دوره، متفکرین عصر روشنگری واقعاً به این نتیجه رسیده بودند که تنها زمان می‌خواهد تا همه قوانین و قواعد جامعه و محیط پیرامون بشر معلوم و آشکار شود [۲]. آثار متفکرینی چون اج جی ول، جورج اورول و آلدوس هاکسلی از زمرة چنین اندیشه هایی محسوب می‌شود و با چنین نمونه‌هایی است که کلا آینده پژوهی راه خود را به ادبیات باز می‌کند. موقفيت عظیم رمان‌های ژول ورن و پا گرفتن سبک علمی تخلی در ادبیات، در ادامه همین راه رخ می‌دهد [۳]. اولین فعالیت آینده پژوهی در قالب یک تحلیل علمی در سالهای ۱۹۳۰ تا ۱۹۳۳ توسط یک گروه محققین و با سرپرستی ویلیام اف آگرین در زمینه جامعه سناسی که علم نویابی شناخته می‌شد، در آمریکا انجام شد [۴]. بلاfaciale پس از جنگ جهانی دوم، و به دنبال تجزیه و تحلیل تکنولوژی‌های مورد استفاده در آلمان و ژاپن، متدهای نوینی برای آینده پژوهی ابداع شد [۵].

آینده پژوهی بمثابه یک فعالیت عمومی از دهه شصت آغاز شد. برتراند دوژوئنل اولین مطالعه نظری در مورد آینده را بنام "هنر گمان" را نوشت [۶]. او در این زمینه با اشاره به این که "هیچ واقعیتی در مورد آینده وجود ندارد"، نتیجه گرفت که یافتن مدارک و استنتاجات برای آینده، نیازمند روش‌هایی غیر متدالن می‌باشد. هوشیاری نسبت به زمینه‌های آینده پژوهی از همین زمان آغاز شد [۷]. راشل کارسون با نوشتن کتاب آغازگر جنبش زیست محیطی بود. بعد ها، رویداد هایی نظیر ترور برادران کندي و مارتین لوتر کینگ، جنگ ویتنام، بحران نفتی و رسوایی و ارتگیت نشان داد که آینده پژوهان در پیش بینی این موضوع درست عمل کرده اند [۷]. اولین دوره آموزشی آینده پژوهی در سال ۱۹۶۳ توسط جیم دیتور در انسٹیتو پلی تکنیک ویرجینیا تدریس شد [۸]. آینده پژوهی رشته‌ای مستقل است که به شکلی روشنمند به مطالعه آینده می‌پردازد. این تصاویر در سه مقوله طبقه‌بندی می‌شوند، آینده‌های ممکن، آینده‌های محتمل و آینده‌های مطلوب که برای دگرگونی از حال به آینده می‌باشد [۸]. تعاریف مختلفی از آینده پژوهی صورت گرفته که مشابهت فراوانی با هم دارند.

آینده پژوهی معادل لغت لاتین futures study به معنای نه فقط یک آینده بلکه چندین آینده متصور است [۸]. آینده پژوهان به دنبال کشف، ابداع، ارائه آزمون و ارزیابی آینده‌های ممکن، محتمل و بهتر هستند [۹]. آینده پژوهان یعنی فعالان حوزه مطالعات آینده تلاش می‌کنند تا از آینده، رمزگشایی کنند، روش‌های خود را شفاف سازند، نظام مند و عقلایی عمل کنند و

تربیت خلاق و رویکرد یادگیری و آموزش، تعهد قوی نهادی به پژوهش‌های مصمم، منابع مالی کافی جهت حمایت ازموسسه آموزش عالی و فرهنگ بهبود مستمر از جمله ویژگی های دانشگاه در تراز جهانی می باشد [۲۶]. با توجه به علاقه دانشجویان برای تحصیل در بهترین مراکز آموزشی عالی جهان، بدون مد نظر قرار دادن مسائل ملیتی و پیگیری دولت‌ها برای به حداکثر رساندن بازگشت سرمایه گذاری درآموزش عالی قرار گرفتن دانشگاه‌ها در یک جایگاه جهانی برایشان به یک موضوع بسیار مهم تبدیل شده است [۲۷]. برخی مطالعات به طور مستقیم و یا غیر مستقیم به موضوع معیارهای پیشرفت دانشگاه‌های تراز جهانی در ایران و خارج از ایران پرداخته که نتایج این مطالعات در ادامه بیان می‌شود. جاودانی و پرداختچی [۲۹] در مقاله خود به بررسی وضعیت توسعه سازمانی در نظام آموزش عالی ایران پرداخته اند. هدف از نگارش این مقاله در وهله نخست تأکید بر لزوم تغییر در سازمان‌ها به ویژه سازمان‌هایی است که مسئولیت انسجام بخشی به امور اجرایی و سیاست گذاری نظام علمی، تحقیقاتی و فناوری کشور را بر عهده دارند. در وهله دوم تأکید براین نکته است که کاربست تغییر در چارچوب «توسعه سازمانی» که برنامه ای دوربرد و دربرگیرنده تمام نظام است از بالا کارگردانی می‌شود سرشنی دستوری دارد و در واقع ، کوشش مدیریتی است که تغییر در نگرش‌ها، ارزش‌ها، باورها و به طور کلی «فرهنگ سازمانی» را نشانه می‌گیرد و می‌تواند روشی مناسب و نرم افزاری در انجام یافتن این تغییرات باشد. بالاخره اینکه تمایز و تفاوت‌های نهادهای اداره کننده عالی با دیگر سازمان‌ها نیز باید در کاربست توسعه سازمانی مورد توجه قرار گیرد. مهدی [۳۰] در مقاله‌ای با عنوان آینده پژوهی در آموزش عالی دانشگاه اسلامی، دانشگاه سازگار با محیط و زمینه ، به مطالعه ابعاد و مفاهیم تحولات آموزش عالی و اکتشاف یک الگوی مفهومی برای آینده پژوهی آن و تبیین دانشگاه اسلامی با این الگو، پرداخته است. در این مقاله، برای استخراج الگوی مفهومی آینده پژوهی در آموزش عالی، از روش نظریه مبنایی با رویکرد اکتشافی استفاده شده است. الگوی مفهومی شامل مقوله کانونی دانشگاه سازگار با محیط و زمینه، هفت مقوله عوامل علی، ۱۵ مقوله ویژگی های زمینه ای، ۱۳ مقوله شرایط محیطی، ۱۱ مقوله راهبردها و چهار مقوله پیامدهاست. در این مطالعه با استناد به آینده پژوهی در آموزش عالی و سند دانشگاه اسلامی، یکی از ویژگی های کلیدی ایده دانشگاه اسلامی، سازگاری با محیط و زمینه است، از این رو ضروری است دانشگاه با محیط و زمینه محلی، بومی و ملی با رعایت هنجرهای جهانی علم، سازگار شده و کارآفرین شود در پژوهشی دیگر از نظرزاده زارع ربیعی منفرد و مردانی [۳۱]، با عنوان بررسی ضرورت‌ها و راهبردهای ایجاد یک دانشگاه کلاس جهانی با تأملی بر تجارت کشورهای اروپایی و آسیایی به این نتیجه رسیدند که با توجه به کمبود منابع مالی و همچنین وجود

استقلال دانشگاهی، آزادی علمی، فرهنگ اجتماع علمی و منابع انسانی، ملاحظه کرد و هم به نشانگان خرد تفصیلی و عینی آن پرداخت [۱۸، ۱۹]. وضعیت موجود برنامه ریزی توسعه دانشگاهی در دانشگاه‌های دولتی ایران بر اساس ساخته‌های ششگانه ذیل ارزیابی شده است : ۱) وجود درک روش و مشترک نسبت به فرایند برنامه ریزی توسعه دانشگاهی، ۲) وجود برنامه‌های مدون توسعه در دانشگاه‌ها [۳] انطباق برنامه‌های توسعه دانشگاه‌ها با شرایط محیطی آن، ۴) انطباق برنامه‌های توسعه دانشگاه‌ها با توانایی‌ها و شرایط درونی آنها، ۵) وجود امکانات، منابع و ساخته‌های لازم برای برنامه ریزی در دانشگاه‌ها، و ۶) کیفیت تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی در دانشگاه‌ها [۲۰]. همچنان که برخی محققان به وجوب ساختار و فرایند عملیات ویژه اذعان کرده است، امری وجود چارچوبی را که در آن همه سطوح و حوزه‌های کارکردی در فرایند تغییر و توسعه سازمان درگیر شوند لازم یافته است [۲۰].

ظهور دانشگاه و آموزش عالی به سبک جدید، منوط به جایگاه بخش شایسته به تحقیقات و پژوهش‌های کاربردی است. اتخاذ ساز و کار لازم جهت اصلاح روند توسعه دانشگاه‌ها با استقرار ساخته‌های توسعه منوط به تغییر و تحولات اساسی در ساختار نظام آموزش عالی است. تا سال ۲۰۲۵ بسیاری از موسسات آموزش عالی استانداردهای خود را به استانداردهای جهانی نزدیک کرده و آماده رقابت جهانی می‌گردد. این امر باعث ایجاد رابطه دانشگاه‌ها با افرادی از ملیت‌های مختلف می‌گردد [۲۱]. آموزش عالی در دنیای امروز، یکی از حوزه‌های تخصصی است که اداره آن نیازمند به کارگیری مدیرانی است که توانایی‌ها و شایستگی‌های اداره این سازمان بزرگ را داشته باشند. امروزه کشورهای توسعه یافته و پیشرو، در مدیریت و رهبری دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی از نیروهایی استفاده می‌کنند، که از شایستگی، صلاحیت‌ها و استانداردهای حرفه ای مورد نیاز برای پیشبرد اهداف و رسالت‌های این مراکز برخوردار باشند [۲۲]. آگاهی از این موارد توجه جدی به دانشگاه‌ها، چشم انداز و رسالت آنها، سبک و شیوه هدف گذاری و پیاده سازی این هدف ، نحوه برنامه ریزی و مدیریت سازمانی ، و استفاده بهینه از منابع انسانی و دانش سازمانی را ضروری می‌سازد [۲۲].

بسیاری از دانش پژوهان سال‌های اخیر تعاریفی را از دانشگاه کلاس جهانی ارائه داده اند. آنباخ [۲۳] بیان می‌کند دانشگاه تراز جهانی به معنای رتبه بندی در میان بهترین‌های دانشگاه بین المللی جهان که از استانداردهای برتری برخوردارند است. این دانشگاه‌ها دارای برنامه علمی ویژه، پژوهش‌های قوی دانشگاهی، دفاع از آزادی علمی، خود گردانی عقلانی، مدیریت خوب، دارای تنوع فرهنگی باشند [۲۴، ۲۵]. بینش راهبردی روش، تیم مدیریتی قوی، اساتید و دانشجویان متنوع و متکثر، برنامه درسی که بتواند به نیاز جامعه پاسخ دهد، کیفیت و تعلیم و

زیرا اعتبار نتایج به شایستگی این افراد بستگی دارد. از آنجا که روش دلفی سازو کاری برای تصمیم‌گیری گروهی است و نیاز به متخصصان واحد شرایطی دارد که درک و دانش عمیقی از موضوع پژوهش داشته باشدند [۳۵]. معمولاً، انتخاب اعضای پانل دلفی از طریق نمونه گیری غیر احتمالی هدفدار یا قضاوتی انجام می‌گیرد. معیارهای انتخاب خبرگان روش دلفی نیز شامل تسلط نظری، تجربه عملی، تمایل و توانایی مشارکت در پژوهش و دسترسی بوده است [۳۶]. بر اساس اعلام نظر از واحد آمار موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور و بر طبق درصد بودجه دریافتی از سوی وزارت‌خانه، دانشگاه‌های دولتی شهر تهران در این پژوهش شامل: دانشگاه تهران، امیرکبیر، صنعتی شریف، علم و صنعت، خواجه نصیر طوسی، شهید بهشتی، علامه طباطبائی، خوارزمی، و تربیت مدرس می‌باشد. به طور کلی این تحقیق با روش آینده پژوهی (دلفی) انجام شده است. با توجه به طرح مورد استفاده در این پژوهش، از شیوه نمونه کیفی و خبرگان دلفی استفاده شده است. چون هدف نمونه گیری کیفی اشباع اطلاعات است لذا از روش نمونه گیری هدفمند استفاده شده است، در پژوهش حاضر، با افراد مطلع (افرادی که در مورد موضوع تحقیق حاضر تجارت زیسته دارند) که در زمینه موضوع مورد بررسی و مطالعه دارای اطلاعات ارزشمند و نسبتاً کافی باشند، ارتباط برقرار گردد. این اعضاء بر اساس اهداف مشخص شده در تحقیق حاضر انتخاب شده است. در روش دلفی برای نمونه گیری، از روش غیر تصادفی هدفمند یا قضاوتی استفاده شده است. معیارهای انتخاب خبرگان نیز شامل تسلط نظری، تجربه عملی، تمایل و توانایی مشارکت در پژوهش و دسترسی بوده است. مانند هر نوع نمونه گیری دیگر، حجم نمونه به عواملی مانند امکان دسترسی به افراد، زمان لازم و هزینه گردآوری اطلاعات بستگی دارد. در این پژوهش از روش‌های نمونه گیری به صورت هدفمند انتخاب می‌شود چون هدف نمونه گیری کیفی اشباع اطلاعات است لذا در بخش کیفی پژوهش، از روش نمونه گیری هدفمند استفاده خواهد شد، زیرا در پژوهش حاضر، لازم است با افراد مطلع که در زمینه موضوع مورد بررسی و مطالعه دارای اطلاعات مناسب و نسبتاً کافی باشند، تماس برقرار نموده. بدین ترتیب نمونه گیری و گردآوری اطلاعات در بخش کیفی تا زمانی ادامه پیدا خواهد که فرآیند تجزیه و تحلیل و اکتشافی موضوع پژوهش به اشباع نظری برسد. در این پژوهش با ۴۰ نفر از خبرگان حوزه آینده پژوهی توسعه کیفی دانشگاه‌ها ارتباط برقرار شده است که تصویری از همه الگوهای مفاهیم، مقوله‌ها، ویژگی‌ها و ابعاد مربوط به مدل مورد نظر پژوهش حاضر را روشن ساختند. این‌بار جمع‌آوری اطلاعات در این پژوهش پرسشنامه محقق ساخته مبتنی بر اطلاعات مستخرجه بود برای جمع‌بندی نتایج باید از روش

چنددانشگاه با بستر بین‌المللی در ایران، راهبرد ارتقاء موسسات آموزش عالی فعلی، راهبرد مناسبی در راستای دستیابی به دانشگاه کلاس جهانی محسوب می‌شود. همچنین نظرزاده زارع و همکاران [۳۲] در پژوهشی به واکاوی مفهوم دانشگاه تراز جهانی به عنوان بخشی از پارادایم جدید آموزش عالی و مدل‌های موجود برای ایجاد آن، پرداخته و به این نتیجه رسیدند که بسترها ملی و مدل‌های سازمانی برای ایجاد دانشگاه تراز جهانی، بسیار گسترده هستند بنابراین هر کشور باید از میان مسیرهای متنوع ممکن برای ایجاد این دانشگاه‌ها، یک راهبرد متنکی بر نقاط قوت و منابع خود برگزیند. آنه ماری [۳۳] در پژوهشی تحت عنوان "آینده پژوهی بین‌المللی شدن دانشکده مدیریت کارلسون: دیدگاه‌های متنوع ینفعان کلیدی" به بررسی چگونگی ارائه کمک و همکاری ینفعان چندگانه داخلی و خارجی، پرداخته است که این امرطی فرآیندی است که به آینده خلاقانه برای دانشکده منجر سود. سالمی [۳۴] در پژوهشی با عنوان چالش‌های تاسیس دانشگاه تراز جهانی، به عنوان بخشی از یک الگوی آموزش برتر جدید: از سیستم برتر تعالی سازمانی، به سه دسته از عواملی که در دانشگاه تراز جهانی نقش اساسی دارند اشاره کرده است: جمع اوری تعداد زیادی از اعضاء هیأت علمی، کارکنان و دانشجویان نخبه؛ تامین منابع مالی فراوان در جهت ارتقای محیط یادگیری و انجام پژوهش‌های پیشرفته؛ وجود شاخص‌های مدیریت مناسب، تشویق رهبری، وجود چشم انداز استراتژیک، نوآوری، انعطاف پذیری و توانایی سازمانی در تصمیم‌گیری و مدیریت منابع بدون قوانین دست و پاگیر دیوان سalarی.

بر این اساس، و با توجه به اینکه مطالعات اخیر در ایران که به طور مستقیم به مساله دانشگاه تراز جهانی پرداخته باشند اندک هستند و از طرفی هم بر اساس مطالعات اندک انجام شده مشخص شده است که بسیاری از دانشگاه‌ها دارای ملاک‌های دانشگاه تراز جهانی نیستند، پژوهش حاضر درصد است این مسئله را مورد بررسی قرار دهد که برای توسعه کیفی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران بر اساس رویکرد مبتنی بر دانشگاه تراز جهانی چه آینده‌های ممکن و محتملی را پیش رو داریم و نهایتاً بر اساس نتایج به دست آمده آینده پژوهی معتبر و روندهای ارائه شود.

روش

در این تحقیق، با توجه به اینکه متغیرها شناسایی نشده اند و هیچ راهنمای ساختاری و تئوریکی وجود ندارد، از روش آینده پژوهی دلفی استفاده می‌شود؛ به این صورت که در ابتدا با استفاده از روش‌های مبانی نظری، ساختار اولیه و عوامل مهم تاثیرگذار در هر یک از ابعاد الگوی اولیه شناسایی می‌شود و پس از آن برای سنجش نتایج و بررسی جزئیات الگو از روش آینده پژوهی دلفی استفاده می‌شود. انتخاب اعضای واحد شرایط برای پانل دلفی از مهمترین مراحل این روش به حساب می‌آید؛

-۲۰- بهبود ساختار-۲۱- بهبود ارتباطات بین المللی-۲۲- ایجاد برنده-۲۳- افزایش کارایی و اثربخشی سازمان-۲۴- افزایش رضایت شغلی و-۲۵- بهبود عملکرد شغلی شده بودند، را دارای تاثیر زیاد و خیلی زیاد بر توسعه کیفی دانشگاه های دولتی شهر تهران را تشخیص دادند. چنانچه اطلاعات جدول ۱ نشان می دهد به ترتیب برای میانگین و (انحراف معیار) پاسخ های اعضای پانل در دور ۴/۰۹۱ اول برای عامل های باقی مانده از تحلیل برابر با (۰/۷۹۹) در دور دوم میانگین و (انحراف معیار) برابر با (۰/۶۴۶) و (۰/۴۷۴) محاسبه شده، که کاهش چشمگیری را برای انحراف معیار پاسخ ها نشان می دهد.

در جدول ۳ میانگین و انحراف معیار نتایج اجرای دور اول و دور دوم لغتی برای مقوله های شش گانه اصلی برای توسعه کیفی ارائه شده است

یافته ها همچنین نشان داد که ضرایب هماهنگی کنдал در دور دوم نسبت به دور در مقوله مرکزی ۰/۰۲۰ و مقوله شرایط علی ۰/۰۷۵ و برای مقوله شرایط مداخله گر ۰/۰۶۲ و مقوله بسترهای ۰/۰۵۱ و مقوله راهبردها ۰/۰۲۰ و مقوله پیامدها ۰/۰۴۶ افزایش یافته است. در پژوهش حاضر نتایج بدست آمده از اجرای دوره های روش لغتی نشان می دهد که به دلایل زیر اتفاق نظر بین اعضای پانل حاصل شده است و می توان به اجرای دوره ها پایان داد: ۱- انحراف معیار پاسخ های اعضای پانل در باره میزان اهمیت کلیه عوامل توسعه کیفی دانشگاه های دولتی شهر تهران بر اساس رویکرد دانشگاه تراز جهانی از ۰/۰۷۹۹ در اول به ۰/۰۶۴۶ در دور دوم کاهش یافته است.

۲- ضریب هماهنگی کنдал برای پاسخ های اعضای پانل در باره عوامل توسعه کیفی دانشگاه های دولتی شهر تهران بر اساس رویکرد دانشگاه تراز جهانی در دور دوم برابر با ۰/۰۸۰۲ است. با توجه به اینکه تعداد اعضای پانل بیش از ۱۰ نفر است، این میزان از ضریب کنдал کاملاً معنادار به حساب می آید. فرآیند نظر خواهی باید متوقف شود. ۳- ضریب هماهنگی کنдал برای عوامل توسعه کیفی دانشگاه های دولتی شهر تهران بر اساس رویکرد دانشگاه تراز جهانی در دور دوم نسبت به دور با توجه به نتایج افزایش یافته است، اما این تفاوت های مشاهده ضرایب هماهنگی یا میزان اتفاق نظر در میان اعضای پانل در میان دو دور متوالی رشد با توجه به این که تعداد اعضای پانل بیش از ده نفر است، رشد معناداری را نشان نمی دهد [۰/۰۵۵ P<۰/۳۷].

نتایج میزان اجماع حاصل از اجرای دور دوم لغتی در جدول ۲ ارائه شده است

آنده پژوهی خبرگان لغتی استفاده کنیم و سپس برای اینکه به رویکرد آینده پژوهی دست پیدا کنیم باید مولفه های به دست آمده را تنظیم و الیت بنده کنیم. قلمرو تحقیق دانشگاه های دولتی غیر پژوهشی شهر تهران خواهد بود توزیع پرسشنامه ها بر طبق روش لغتی در ۲ مرحله صورت گرفته و در هر مرحله گویه هایی که شرط M>4 را داشتند، در دوره بعدی آورده می شوند و یا مولفه هایی که میانگین کمتری از ۴ داشته اند حذف و در دورهای بعدی پرسش نامه لحاظ نشده اند. همچنین، شاخص های اجماع و میزان اتفاق نظر خبرگان روش لغتی در دوره های مختلف محاسبه گردیده است. به طور خلاصه با توجه به داده های حاصل از دوره های لغتی و بخش های مختلف پرسش نامه در هر دوره، شاخص های آماری، کمینه، بیشینه، میانگین نما، نما و انحراف معیار محاسبه خواهد شد. تجزیه و تحلیل: در این تحقیق، برای تجزیه و تحلیل داده های بدست آمده از نمونه ها از روش های آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده است. با توجه به این که مراحل روش لغتی در پژوهش حاضر دردو دوره به انجام خواهد رسید؛ انحراف معیار پاسخ های اعضای پانل در دوره اول در خصوص اهمیت عوامل و مولفه های تاثیر گذار بر آینده پژوهی توسعه کیفی دانشگاه ها ببینی بر دانشگاه کلاس جهانی، محاسبه خواهد گردید. همچنین، مقادیر ضریب هماهنگی کنдал برای سنجش میزان اتفاق نظر خبرگان در دوره اول بدست آمد. در دوره اول و دوم نیز انحراف میزان نظرات اعضای پانل درباره میزان اهمیت عوامل و مولفه های تاثیر گذار به ترتیب محاسبه شد. در مورد روابی ابزار براساس نظر ۱۲ نفر از متخصصان حوزه آینده پژوهشی نتیجه گیری شد پس از تایید روابی و پایابی، سرانجام پرسش نامه مذکور برای نظرخواهی در اختیار خبرگان قرار گرفت.

یافته ها

یکی از مهم ترین نتایج و دستاوردهای پژوهش حاضر آینده پژوهی توسعه کیفی است. در دور دوم اجرای روش لغتی در دور دوم اعضای پانل، مقوله شرایط علی، مقوله شرایط مداخله ۰/۰۲۶، مقوله بسترهای، مقوله راهبردها و مقوله پیامدها و ۰/۰۲۶ عامل شامل-باز مهندسی کیفی دانشگاهها را پیشرو-۰/۰۲۶ رقابت پذیری-۰/۰۳-محیط توانا (توانا سازی محیط)-۰/۰۴-روابط عادی (عادی سازی روابط)-۰/۰۵-تنوع بخشی-۰/۰۶-تصمین کیفیت آموزش عالی-۰/۰۷-پیشتبانی مدیران اجرایی(داشتن تیم مدیریتی) قوی-۰/۰۸-محددودیت های سیستمی-۰/۰۹- فرهنگ سازمانی ناسالم-۰/۱۰-نیروی انسانی شایسته-۰/۱۱- بستر تکنولوژیک-۰/۱۲-بستر خدمختاری-۰/۱۳-بستر فضای انتقادی-۰/۱۴-بستر حقوقی-۰/۱۵-بستر قانونی-۰/۱۶-بستر هوش فرنگی-۰/۱۷-بستر ساختار-۰/۱۸-طراحی چرخه الگوی توسعه کیفی

جدول ۱. مقایسه نتایج اجرای دوره اول و دوم لغتی برای عامل های ۲۵ گانه

ردیف	عنوان مقوله	نام عامل ها	تعداد پاسخ	دور اول	دور دوم
۱	مرکزی	۱- باز مهندسی کیفی دانشگاهها ی پیشرو	۴۰	۰/۶۲۴	۴/۵۵۹
۲		۱- رقابت پذیری	۴۰	۰/۶۷۳	۴/۵۶۱
۳		۲- محیط توانا (توانا سازی محیط)	۴۰	۰/۶۱۷	۴/۴۵۷
۴		۳- روابط عادی (عادی سازی روابط)	۴۰	۰/۵۶۴	۴/۸۰۳
۵	شرایط علی	۴- تنوع بخشی	۴۰	۰/۵۵۲	۴/۴۱۶
۶		۵- تضمین کیفیت آموزش عالی	۴۰	۰/۵۰۳	۴/۶۶۲
۷		۶- پشتیبانی مدیران اجرایی (دانشنی تیم مدیریتی) قوی	۴۰	۰/۶۹۳	۴/۳۸۰
۸		۱- محدودیت های سیستمی	۴۰	۰/۶۹۳	۴/۳۸۰
۹	شرایط مداخله گر	۲- فرهنگ سازمانی ناسالم	۴۰	۰/۶۰۲	۴/۵۶۸
۱۰		۱- نیروی انسانی شایسته	۴۰	۰/۷۸۱	۴/۵۹۶
۱۱		۲- بستر تکنولوژیک	۴۰	۰/۶۵۹	۴/۵۱۰
۱۲		۳- بستر خودمختاری	۴۰	۰/۷۱۰	۴/۴۵۱
۱۳		۴- بستر فضای انتقادی	۴۰	۰/۶۲۸	۴/۴۱۱
۱۴	بسترها	۵- بستر حقوقی	۴۰	۰/۷۴۶	۴/۵۵۵
۱۵		۶- بستر قانونی	۴۰	۰/۶۸۶	۴/۴۷۹
۱۶		۷- بستر هوش فرهنگی	۴۰	۰/۷۲۹	۴/۳۷۶
۱۷		۸- بستر ساختار	۴۰	۰/۶۸۹	۴/۶۵۱
۱۸	راهبردها	۱- طراحی چرخه الگوی توسعه کیفی	۴۰	۰/۷۴۱	۴/۳۰۰
۱۹		۲- تثبیت چرخه الگوی توسعه کیفی	۴۰	۰/۶۷۲	۴/۳۹۵
۲۰		۱- بهبود ساختار	۴۰	۰/۷۶۹	۴/۴۵۴
۲۱		۲- بهبود ارتباطات بین المللی	۴۰	۰/۶۵۳	۴/۴۸۱
۲۲	پیامدها	۳- ایجاد برنده	۴۰	۰/۶۵۲	۴/۴۸۶
۲۳		۴- افزایش کارایی و اثربخشی سازمان	۴۰	۰/۷۴۴	۴/۳۰۴
۲۴		۵- افزایش رضایت شغلی	۴۰	۰/۶۲۷	۴/۳۵۳
۲۵		۶- بهبود عملکرد دانشگاه میانگین	۴۰	۰/۶۶۰	۴/۳۸۵
		۷- میانگین	۴۰	۰/۶۴۶	۴/۴۷۴

جدول ۲. میزان ضریب توافق خبرگان با استفاده از ضریب هماهنگی کنдал - در دوم دوم

ردیف	عنوان مقوله	نام عامل ها	تعداد سوالها	ضریب توافقی کندا (W)	آماره کای دو	درجه ازدی	سطح معنا داری
۱	مرکزی	۱- باز مهندسی کیفی دانشگاهها ی پیشرو	۷	۰/۹۳۷	۸	۸	
۲		۱- رقابت پذیری	۴	۰/۷۰۸	۵	۵	
۳		۲- محیط توانا (توانا سازی محیط)	۵	۰/۷۶۰	۶	۶	
۴		۳- روابط عادی (عادی سازی روابط)	۵	۰/۷۹۴	۶	۶	
۵	شرایط علی	۴- تنوع بخشی	۴	۰/۷۸۷	۵	۵	
۶		۵- تضمین کیفیت آموزش عالی	۴	۰/۷۸۷	۵	۵	
۷		۶- پشتیبانی مدیران اجرایی (دانشنی تیم مدیریتی) قوی	۴	۰/۸۳۵	۵	۵	
۸	شرایط مداخله	۱- محدودیت های سیستمی	۴	۱۳۶/۲۹	۰/۸۵۲	۵	
۹	گیر	۲- فرهنگ سازمانی ناسالم	۷	۱۷۹/۶۷	۰/۶۴۲	۸	
۱۰		۱- نیروی انسانی شایسته	۷	۲۱۸/۸۲	۰/۷۸۲	۸	
۱۱		۲- بستر تکنولوژیک	۳	۸۵/۲۷۹	۰/۷۴۴	۴	
۱۲		۳- بستر خودمختاری	۳	۸۵/۳۶۴	۰/۷۱۱	۴	
۱۳	بسترها	۴- بستر فضای انتقادی	۲	۵۹/۸۵۴	۰/۷۴۸	۳	
۱۴		۵- بستر حقوقی	۳	۷۴/۴۴۴	۰/۷۲۹	۴	
۱۵		۶- بستر قانونی	۵	۱۳۱/۲۴۵	۰/۷۷۱	۶	
۱۶		۷- بستر هوش فرهنگی	۴	۱۱۱/۶۱۴	۰/۶۸۹	۵	
۱۷		۸- بستر ساختار	۰	۱۱۵/۹۶۸	۰/۷۸۱	۱	
۱۸	راهبردها	۱- طراحی چرخه الگوی توسعه کیفی	۲	۶۸/۵۲۷	۰/۷۶۶	۳	
۱۹		۲- تثبیت چرخه الگوی توسعه کیفی	۲	۷۹/۱۲۴	۰/۹۶۱	۳	
۲۰		۱- بهبود ساختار	۵	۱۳۵/۵۹۸	۰/۶۷۸	۶	
۲۱		۲- بهبود ارتباطات بین المللی	۳	۸۸/۸۵۵	۰/۷۶۸	۴	
۲۲		۳- ایجاد برنده	۴	۱۲۲/۵۲۸	۰/۷۶۶	۵	
۲۳	پیامدها	۴- افزایش کارایی و اثربخشی سازمان	۲	۶۶/۶۳۲	۰/۷۳۸	۳	
۲۴		۵- افزایش رضایت شغلی	۵	۱۳۱/۲۰۵	۰/۷۳۷	۶	
۲۵		۶- بهبود عملکرد دانشگاه	۷	۲۱۲/۱۶۶	۰/۷۵۵	۸	

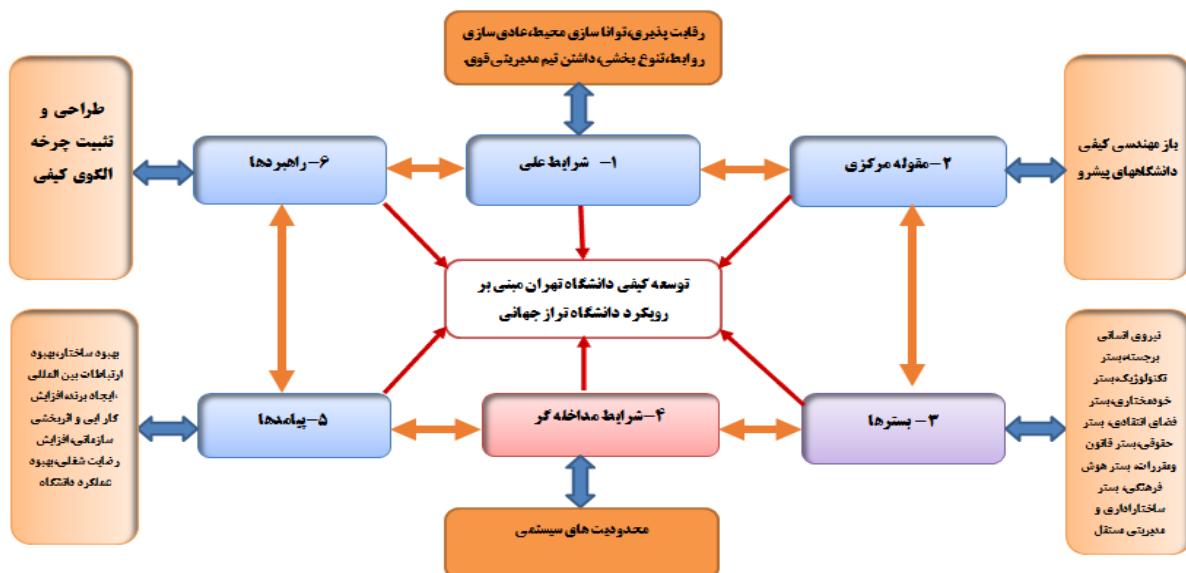
جدول ۳. مقایسه نتایج اجرای دور اول و دور دوم دلفی برای مقوله های شش گانه اصلی برای توسعه کیفی

ردیف	نام مقوله اصلی	نتایج اجرای دور اول		نتایج دور دوم	
		میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
۱	مرکزی	۴/۳۱۵	۰/۶۹۷	۴/۵۵۹	۰/۶۲۴
۲	شرایط علی	۴/۲۵۰	۰/۷۷۱	۴/۵۸۳	۰/۵۱۰
۳	شرایط مداخله گر	۳/۹۲۱	۰/۹۰۹	۴/۴۷۴	۰/۶۴۷
۴	بسترهای	۳/۹۶۳	۰/۸۴۳	۴/۵۰۴	۰/۷۰۳
۵	راهبردها	۴/۱۲۹	۰/۷۴۴	۴/۳۴۷	۰/۷۰۶
۶	پیامدها	۳/۹۶۱	۰/۸۲۹	۴/۳۷۷	۰/۶۸۴
	میانگین	۴/۰۹۱	۰/۷۹۹	۴/۴۷۳	۰/۶۴۶

اساس رویکرد دانشگاه تراز جهانی در دور دوم برابر با ۰/۸۰۲ است. با توجه به اینکه تعداد اعضای پانل بیش از ۱۰ نفر است، این میزان از ضریب کندال کاملاً معنادار به حساب می‌آید (مشابهی ۱۳۸۴ به نقل از اسمیت ۱۹۹۷). فرآیند نظر خواهی باید متوقف شود. ۳- ضریب هماهنگی کندال برای عوامل توسعه کیفی دانشگاه های دولتی شهر تهران بر اساس رویکرد دانشگاه تراز جهانی در دور دوم نسبت به دور با توجه به نتایج افزایش یافته است، اما این تفاوت های مشاهده ضرایب هماهنگی یا میزان اتفاق نظر در میان اعضای پانل در میان دو دور متواتی رشد با توجه به این که تعداد اعضای پانل بیش از ده نفر است، رشد معناداری را نشان نمی دهد [۳۱].

مدل نهایی پیشنهادی:

توقف نظر خواهی از اعضای پانل: برای تصمیم گیری درباره توقف یا ادامه دوره های دلفی از دو معیار اتفاق نظر قوی میان اعضای پانل و کاهش انحراف معیار پاسخ های اعضاء در پاسخگویی به عوامل مورد نظر استفاده شد. در پژوهش حاضر نتایج بدست آمده از اجرای دوره های گانه روش دلفی نشان می دهند که به لایل زیر اتفاق نظر بین اعضای پانل حاصل شده است و می توان به اجرای دوره ها پایان داد: ۱- انحراف معیار پاسخ های اعضای پانل در باره میزان اهمیت کلیه عوامل توسعه کیفی دانشگاه های دولتی شهر تهران بر اساس رویکرد دانشگاه تراز جهانی از ۰/۷۹۹ در اول به ۰/۶۴۶ در دور دوم کاهش یافته است. ۲- ضریب هماهنگی کندال برای پاسخ های اعضای پانل در باره عوامل توسعه کیفی دانشگاه های دولتی شهر تهران بر

شکل ۱. مدل مفهومی آینده پژوهی و ارائه روندهای توسعه کیفی در دانشگاه های دولتی شهر تهران مبتنی بر رویکرد دانشگاه تراز جهانی

اساس رویکرد دانشگاه تراز جهانی می باشد.

ماحصل این پژوهش این است که یک جدول از مولفه های توسعه دانشگاه ها بر اساس رویکرد مبتنی بر دانشگاه تراز جهانی خواهیم داشت و ما می توانیم برای نزدیک شدن به مولفه های جهانی آنها را به سیاستگذاران آموزش عالی پیشنهاد بدھیم، یعنی نهایت کار پژوهش مذکور توصیه گذاری به سیاستگذاران است.

بحث

هدف عمده این پژوهش کیفی درک از پدیده مورد پژوهش است. از این رو یکی از تعهدات پژوهشگر کیفی توصیف غنی از یافته ها است تا بتوان آن را در موقعیت های مشابه به کار گرفت. بر این اساس هدف این پژوهش کیفی داده بنیاد، آینده پژوهی و ارائه روندهای توسعه کیفی در دانشگاه های دولتی شهر تهران بر

[۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳ و ۳۴] تطبیق داد و تبیین کرد. در تطبیق نتایج مطالعه حاضر با مطالعه جاودانی و پرداختچی [۲۹] که در مقاله خود به بررسی وضعیت توسعه سازمانی در نظام آموزش عالی ایران پرداخته اند می‌توان گفت که در هر دو مطالعه تأکید بر تغییرات ساختاری برای رسیدن به یک دانشگاه تراز جهانی می‌باشد و لذا نتایج مطالعه حاضر با مطالعه قبلی [۲۹] همسو می‌باشد. نتایج مطالعه حاضر با مطالعات مهدی [۳۰] و نظرزاده زارع ربیعی منفرد و مردانی [۳۱] نیز همسو می‌باشد. مهدی [۳۰] در پژوهش خود نشان داد که الگوی مفهومی بدست آمده شامل هفت مقوله عوامل علی، ۱۵ مقوله ویژگی‌های زمینه ای، ۱۳ مقوله شرایط محیطی، ۱۱ مقوله راهبردها و چهار مقوله پیامدهاست که بسیاری از مقوله‌ها بدست آمده با مقوله مطالعه حاضر همسو می‌باشند. در پژوهشی دیگر از نظرزاده زارع ربیعی منفرد و مردانی [۳۱]، با عنوان بررسی ضرورت‌ها و راهبردهای ایجاد یک دانشگاه کالاس جهانی با تأملی بر تجارت کشورهای اروپایی و آسیایی به این نتیجه رسیدند که با توجه به کمبود منابع مالی و همچنین وجود چنددانشگاه با بستر بین‌المللی در ایران، راهبرد ارتقاء موسسات آموزش عالی فعلی، راهبرد مناسبی در راستای دستیابی به دانشگاه کالاس جهانی محسوب می‌شود. در تبیین یافته‌های مطالعه حاضر و در همسویی با نتایج مطالعه [۳۱] می‌توان گفت که دانشگاه کالاس جهانی باید از تجارت دانشگاه‌های موفق در دنیا استفاده کند تا بتواند به موفقیت برسد و لذا هم در مطالعه قبلی و هم در این مطالعه به این موضوع یعنی استفاده از تجارت سایر دانشگاه‌ها در سایر کشورهای دنیا تأکید ویژه شده است. همچنین نظرزاده زارع و همکاران [۳۲] در پژوهشی به واکاوی مفهوم دانشگاه تراز جهانی پرداخته و به این نتیجه رسیدند که بسترها ملی و مدل‌های سازمانی برای ایجاد دانشگاه تراز جهانی، بسیار گستردۀ هستند که این نتیجه با یافته مطالعه حاضر مبنی بر اینکه مقوله‌های دانشگاه تراز جهانی بسیار گستردۀ هستند پژوهش‌های زیادی را می‌طلبند همسو است. همچنین نتایج مطالعه حاضر با مطالعات قبلی [۳۳، ۳۴] از حیث تأکید بر مقوله‌های بھیود ساختار، افزایش رضایت شغلی و عملکرد دانشگاه برای رسیدن به معیارهای حداقلی یک دانشگاه تراز جهانی همسو و همراستا می‌باشد.

نتیجه‌گیری

در این پژوهش از مجموع ۱۰ زیر سیستم نظام آموزش عالی ایران، دانشگاه‌های علوم پزشکی، پیام نور، علمی- کاربردی، غیرانتفاعی، وابسته به سایر وزارت‌خانه‌ها و دستگاه‌های دولتی، فرهنگیان و دانشگاه‌های الکترونیکی را شامل نمی‌گردد و نیز بر اساس اعلام نظر از واحد آمار موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور و بر طبق درصد بودجه دریافتی از سوی وزارت‌خانه، دانشگاه‌های دولتی شهر

بنابراین تا این مرحله ۳۲ مقاله پژوهشی، (شامل ۱۵ مورد از پراستادترین مقالات خارج از کشور و ۱۷ مقاله مرتبط به چاپ رسیده در مجلات علمی - پژوهشی داخل کشور) که مشخصاً در حوزه آینده پژوهی آموزش یا آموزش عالی به انجام رسیده بوده اند از منظر روش شناختی و نتایج مورد مقایسه قرار گرفته‌اند و ما از روش آینده پژوهی دلفی، برای اولویت‌بندی مولفه‌ها و مقوله‌ها استفاده می‌نماییم. بر اساس یافته‌های حاصل از این مطالعات مروری، در این پژوهش سعی بر آن است که با ارائه یک مدل پیشنهادی، رابطه ابعاد آینده‌ی مطلوب را با میزان کاربرد مولفه‌های آینده پژوهی تفسیر نماییم. ماهیت این پژوهش به روش کیفی و از نوع اکتشافی متوالی است. در پژوهش اکتشافی ابتدا داده‌های کیفی و سپس داده‌های کمی گردآوری و تحلیل می‌شوند. بنابراین، ابتدا پدیده موشکافی شده و سپس برای تعیین روابط داده‌های کیفی از داده‌های کمی استفاده می‌شود؛ بطوطیکه داده‌های کیفی، داده‌های کمی را می‌سازند. مزیت این طرح پژوهشی آن است که ابتدا پدیده مورد بررسی را به نحو کامل و نه از طریق ابزار از قبل تعیین شده، موشکافی می‌کند. هدف از مطالعه حاضر آینده پژوهی و ارائه روندهای توسعه کیفی در دانشگاه‌ها مبتنی بر رویکرد دانشگاه در فرآیند توسعه بین جهت بررسی و شناخت عوامل تاثیرگذار در تراز جهانی بوده است. کیفی دانشگاه‌ها در دستور کار قرار گرفته است. پژوهش به بررسی تجارت افرادی پرداخت که در حوزه آینده پژوهی و توسعه کیفی در دانشگاه‌ها و آموزش عالی فعالیت داشته و با ناکید بر سطح آگاهی‌ها در مورد مولفه‌های اساسی توسعه کیفی دانشگاه پیشنهادها و راهکارهای را به منظور اجرای توسعه کیفی دانشگاه‌ها ارائه داده است. در پایان پژوهش، مقوله‌های ۶ گانه یعنی مقوله مرکزی، مقوله شرایط علی، مقوله شرایط مداخله گر، مقوله بسترها، مقوله راهبردها و مقوله پیامدها و ۲۶ عامل شامل ۱-باز مهندسی کیفی دانشگاه‌ها ی پیشرو ۲-رقابت پذیری ۳-محیط توانا (توانای سازی محیط) ۴-روابط عادی (عادی سازی روابط) ۵-تنوع بخشی ۶-تضمين کیفیت آموزش عالی ۷-پیشتبانی مدیران اجرایی (داشتن تیم مدیریتی) ۸-حدودیت‌های سیستمی ۹-فرهنگ سازمانی ناسالم ۱۰-نیروی انسانی شایسته ۱۱-بستر تکنولوژیک ۱۲-بستر خودمختاری ۱۳-بستر فضای انتقادی ۱۴-بستر حقوقی ۱۵-بستر قانونی ۱۶-بستر هوش فرنهنگی ۱۷-بستر ساختار ۱۸-طراحی چرخه الگوی توسعه کیفی ۱۹-تبیيت چرخه الگوی توسعه کیفی ۲۰-بهبود ساختار ۲۱-بهبود ارتباطات بین المللی ۲۲-ایجاد برنده ۲۳-افزایش کارایی و اثربخشی سازمان ۲۴-افزایش رضایت شغلی و ۲۵-بهبود عملکرد شغلی ، که با تعداد ۱۱۶ گویه باقی مانده از ۱۵۷ گویه در دور اول از سوی اعضاء ارائه شده بودند، را دارای تأثیر زیاد و خیلی زیاد بر توسعه کیفی دانشگاه‌ها ی دولتی شهر تهران را تشخیص دادند. یافته‌های مطالعه حاضر را می‌توان با نتایج مطالعات قبلی

اداره و سازماندهی (با توجه به نتایج پژوهش؛ ایجاد ائتلاف استراتژیک میان دانشگاههای داخلی و دانشگاهها و مؤسسات خارجی برای هم افزایی و افزایش مزیت رقابتی مقابل؛ همکاری در رشته های تخصصی با کشورهای صاحب علم و فن، با توجه به معیارها و شاخص های جهانی؛ فراهم آوردن امکان بهره گیری بیشتر اعضای هئیت علمی دانشگاه ها از فناوری های اطلاعاتی و ارتباطی؛ تهیه پایگاه های اطلاعاتی مشترک و برقراری ارتباط علمی – آموزشی فعلی و موثر میان دانشگاه ها؛ توسعه دانشجو محوری و تقویض اختیار تصمیم گیری در مورد امور دانشگاه و سیاستگذاری آموزشی به استادان و دانشجویان؛ ایجاد محیط مناسب برای دانشجویان، از فرهنگها و قومیت‌های گوناگون، جهت توسعه هم افزایی و افزایش قدرت مراوده در محیط چندفرهنگی؛ جستجوی منابع تأمین مالی جدید مبتنی بر رابطه متقابل دانشگاهها و جامعه، بهبود بهره وری در تخصیص منابع مالی و افزایش اثربخشی در بازدهی سرمایه گذاری های پژوهشی؛ تأکید بر آموزش مهارت‌های حرفه ای متناسب با نیازهای جامعه و مشارکت مؤثر در حل مسائل اجتماعی؛ تأکید بر مطالعات میان رشته ای و چند رشته ای، بویژه در علوم انسانی؛ حمایت و استفاده از نظرات ابتکاری و خلاق اعضای زیر ربط در زمینه مولفه های توسعه کیفی دانشگاه ها؛ سوق دادان مدیران، استادی و اعضای هیات علمی به سمت مولفه های توسعه کیفی من جمله پژوهش و فرایندهای پژوهشی؛ روزآمد کردن محیط دانشگاه با توجه و بیزه به نیازهای دانشجو، جامعه و ساختار علمی جدید؛ توجه به تجربیات کشورهای پیشرفته در زمینه استفاده از الگوهای تربیتی بویژه فرایند توسعه کیفی بر اساس الگوی دانشگاه در تراز جهانی و تشویق و حمایت از طرح های مناسب جهت طراحی و تدوین توسعه کیفی دانشگاهها.

ملاحظات اخلاقی

این پژوهش برگرفته از رساله دکتری خانم سمیه نصیرزاده در دانشگاه علامه طباطبائی با کد رهگیری و مصوب ایران داک ۱۴۰۰۹۹۹۹ می باشد.

سپاسگزاری

بدینوسیه از تمامی کسانی که در فرایند انجام پژوهش نقش مؤثری داشتند تقدير و تشکر می شود.

سپاه هر نویسنده: نویسنده اول و دوم اطلاعات را جمع آوری نمودند. نویسنده سوم و چهارم در قسمت نگارش و تدوین مقاله فعالیت نمود و نویسنده پنجم کارهای آماری مقاله را انجام داد.

تضاد منافع

نویسندان اعلام می دارند در این مطالعه تضاد منافعی وجود نداشته است.

تهران در این پژوهش شامل: دانشگاه تهران، امیرکبیر، صنعتی شریف، علم و صنعت، خواجه نصیر طوسی، شهید بهشتی، علامه طباطبائی، خوارزمی، و تربیت مدرس می باشد. عصر کنونی، عصر جهانی شدن، انقلاب اطلاعات و تولید دانش است. این عصر نیز مانند هر عصر دیگری شرایط و ایجابات خاص خود را دارد. نکته مهم، آن است که ما برای پویش موفق در این عصر باید مدل هایی را طراحی و برگزینیم که با شرایط و ایجابات آن از جمله پویایی و سرعت تغییر همساز باشد. این ضرورت به ویژه در مورد دانشگاه ها و سایر موسسات آموزش عالی که «تولید و بسته بندی دانش جدید، آینده مگری و تولید نرم افزارهای تغییر اجتماعی و درونی کردن هنجارهای مدرن» از جمله کارکردهای اساسی آن ها است صادق است. پاسخ به پویایی ها و اقتضایات چنین تغییراتی، مستلزم نوآوری های ویژه ای خصوصا در عرصه سازمان و مدیریت آموزش عالی و دانشگاه ها است. دانشگاه ها برای پاسخ به اقتضایات محیط و تضمین بقا و اثربخشی خود در شرایط متتحول امروزی باید بتوانند خود را به طور مستمر و به نحو اثربخشی بازآفرینی و تثبیت نمایند. تحقق این مهم، مستلزم، اجرا، مدیریت و برنامه ریزی برای خلق تغییر می باشد. مقوله تثبیت چرخه مدل توسعه کیفی دانشگاه ها در برگیرنده مفهوم «مشروعیت» است. مشروعیت اشاره دارد به این که فرآیند توسعه کیفی دانشگاه ها در عمل زمانی موفق خواهد بود که در مشروعیت داشته و مورد توافق اعضای سازمان و یا حداقل افراد اثربخش و کلیدی باشد. «مشروعیت وضعیتی است که مناسب، مطلوب و ماندنی تلقی می شود. هر پدیده جدیدی که به وجود می آید نیاز به مشروعیت دارد. نهادهای جدید باید در زمینه جا بیفتند تا در برابر نهادهای استقرار یافته مشروع تلقی شوند. زمانی که هنجارهای اعمال و ساختارهای قدیمی شکست خورند و اعمال جدید توجیه لازم را پیدا کرند به تدریج اشاعه یافته، مشروعیت بیشتری به دست می آورند و به تبع آن تثبیت می شوند». لزوم مشروعیت یافتن فرآیند مدل توسعه کیفی دانشگاه ها تحت فرایند نهادی شدن محقق می گردد. همراه با این مورد باید مدل به طور مستمر با توجه و به اقتضای شرایط بازنگری شود و در نهایت باید به آن پاییند بود. با توجه به نقش و مسئولیت هایی که دانشگاهها و موسسات آموزش عالی در جامعه دارند انتظار می رود که چارچوب حمایتی لازم برای ارائه اثربخشی گروهی بهتر از سوی دولت و بخش خصوصی تشکیل گیرد. تحقیق حاضر نشان داد که الگوی تحقق توسعه کیفی دانشگاه های دولتی شهر تهران بر اساس رویکرد دانشگاه تراز جهانی از نظر ساختاری و کارکردی هنوز در مراحل ابتدائی قرار دارد. در همین راستا مجموعه ای از پیشنهادها در راستای تحقق توسعه کیفی دانشگاه های دولتی شهر تهران بر اساس رویکرد دانشگاه تراز جهانی ارائه می گردد: بالا بردن سطح آگاهی ها در زمینه مولفه های توسعه کیفی (با توجه به نتایج پژوهش؛ بالا بردن سطح آگاهی ها در زمینه شیوه

منابع

1. Abbasiesfanjani H, Forouzandehdehkordi L. Identifying and explaining the determining factors in the commercialization of academic research using a three-pronged model, *Quarterly Journal of Science and Technology Policy*, 2013;6(4):512-520 [in Persian].
2. Ahmadi F, Khadijeh Na, Parvaneh A. Neknik Delphi; A Tool in Research, *Ebrani Journal of Medical Education*, Spring and Summer,2008; 6(4):175-185 [in Persian].
3. Altbach J. the road to academic excellence: the making of world-class research universities/pp.101.127.washington,dc: the world bank,2009.
4. Altbach P. *The past, present and future of the research university*. 2011.
5. Altbach, P. G. (2009),*Peripheries and centers: Research universities*.
6. Bell W. *Foundation of Futures studies: History, Purposes and Knowledge*. Transaction Publishers.2003.
7. Einsalehi MR 2011, Rural Tourism Marketing Programming with a Future Study Approach to the Case Study of Savojbolagh County, M.Sc. Thesis, Faculty of Geography, University of Tehran. 2011;9(414154-162 [in Persian].
8. Ghorchian Nh, Khorshidi A. Functional Indicators in Qualitative Improvement of Higher Education System Management, Tehran, *Andisheh Metacognitive Publications*.2000;32(42):630-641 [in Persian].
9. Glassick CE, Huber MT, Maeroff G. Scholarship assessed: evaluation of the professoriate. An Ernest L.Boyer Project of the Carnegie Foundation for Advancement of Teaching. *San Francisco: Jossey- Bass*, 2012;19(2):201-211.
10. Glassick CE, Huber MT, Maeroff GI. Scholarship assessed: evaluation of the professoriate. An Ernest L.Boyer Project of the Carnegie Foundation for Advancement of Teaching. *San Francisco: Jossey- Bass*, 2011;4(12):54-180.
11. Goodarzi Gh, Mohammadi M. A comparative study of the view of civilization of the West and Islam on the category of lifestyle with a futuristic approach. *Quarterly Journal of Futurology Studies*, 2013;11(7):568-574 [in Persian].
12. Hemmati AR, Goodarzi MA, Hajiani E. Futurism of Commercialization of Higher Education in the Islamic Republic of Iran; Necessity or Obligation, *Quarterly Journal of Management Futurology*, 2015;22(102):96-115 [in Persian].
13. Hemmati AR, Goodarzi MA, Hajiani E. The Necessity of Futurism in Education Systems, *Quarterly Journal of Management Futurism*, 2015;26(103):785-800 [in Persian].
14. Keenan M. *Overview of Foresight Methods. A presentation in Technology Foresight Training program*, Bratislava, Slovakia.2006.
15. Keenan M. Technology foresight: An introduction Technology for eight for organizer. *Turkey. December*. 2003;32(45):365-374.
16. Keenan M. *Technology foresight: An introduction. Technology for eight for organizer*. Turkey. December. PM-IT.2015.
17. Khosravi M, Arman M.A model for .implementing innovation in the curriculum of the higher education system, two quarterly journals of innovation and value creation, *third year, number seven*, 2015;8(1):175-185 [in Persian].
18. Levin HM, Wookjeong DD, Ou G. "What is a World-Class University?2006.
19. Malekifar A. *The Alphabet of Futurism (Science and Art of Discovering the Future and Shaping the Favorite World of Tomorrow)*, Karanesh Alam Publications.2006 [in Persian].
20. Malekifar A. *The alphabet of futurism*. Tehran: Farhang-e Alam Publishing House Cultural Institute.2006.
21. Mir Khalili SH. An Introduction to the Applications of Futurism in Political Science, *Quarterly Journal of Research Culture*, 2016;24(9):175-185 [in Persian].
22. Mohammadi F.A *Study of the Effect of Emerging Variables (Futurism and Entrepreneurship) on Academic Strategic Management Components*; 5th International Conference on Strategic Management; 2010).
23. Morhead J, Griffin R. *organizational behavior*. Translated by Seyed Mehdi Alvani, Gholamreza Memarzadeh (1995). Tehran: Morvarid. [in Persian].
24. Nasirzadeh A, Fallah M, Teymourzadeh M. Presenting a new method based on learning algorithms for data processing to adopt strategies for future research in higher education, *Quarterly Journal of Management Futurology*, 2015;26(103):200-215 [in Persian].
25. NiazAzari M. Determining the components of futures research for model design in higher education, *Quarterly Journal of Management Research*, 2012;14(23):99-111 [in Persian].
26. Yadalahi N, Najafi Gh, Moradi M. A Study and Determination of Futurism Components for Design in Skills Training; 5th National Conference and 4th International Conference on Skills and Employment, *Technical and Vocational Education Organization O country*. 2013 [in Persian].
27. Yang Y. You "How the World-Class University Project Affects Scientific Productivity? Evidence from a Survey of Faculty Members in China"; *Higher Education Policy*. 2017;11(52):325-340.
28. Yemenembroiderysorkhabi M, Torkzadeh J. A Study of the Development Plan of Public Universities in Iran, *Quarterly Journal of the Iranian Higher Education Association*, 2009;1(4):175-185 [in Persian].
29. Jawdani H, Payer M. H. A Survey of Organizational Development in the Higher Education System of Iran, *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*, 2007; 46, 1386. [in Persian].
30. Mehdi R. Futurology in Higher Education of Islamic University, University of Environment and Context, *Journal of Epistemological Studies in Islamic University*, 2013; 7 (7): 710- 697. [in Persian].
31. Nazarzadeh Zarei Rabiee M, Mardani A. A Study of the Components of a World-Class University in Iran: A Survey of the Comprehensive Universities of the Country, *Quarterly Journal of Science and Technology Policy*, 2015; 8 (3): 140-154. [in Persian].
32. Nazarzadeh Zare M, Pourkarimi J, Abili Kh. World-class university as part of the new paradigm of higher education, *Approach Quarterly*, 2013; 5 (57): 258-269. [in Persian].
33. Anne Marie, D Angelo . A FuturesStudy of Internationalization of the Carlson School of Management: Diverse Perspectives of Key Stakeholders, A Dissertation submitted to the faculty of the graduate school of the university of Minnesota in partial fulfillment of the requirements for the degree of doctore of philosophy.2010.
34. Salmi J. The Challenge of Establishing World-Class Universities. Washington D.C: The World Bank.2009.
35. Yemenembroiderysorkhabi M. *Academic Development Planning: Theories and Experiences*,

Tehran: Shahid Beheshti University Press.2003 [in Persian].

36. Yemeniembroiderysorkabi M, Turk J. A Study of the Development Planning of Public Universities in Iran; *Quarterly Journal of the Higher Education Association of Iran*, 2010;6(4):451-462 [in Persian].
37. Zirak M, Kohestani HA, Khoinejad Gh, Ahanchian M 2009, Review of professional standards of university presidents in order to provide a suitable framework for improving the quality of higher education management, *Educational Journal*, Bojnourd Branch, Azad University, 2009;19(7):29-35 [in Persian].